

Siyasi Partilerin Çocuk Hakları ile İlgili TBMM Bünyesindeki Çalışmaları

Fatih GÜLER¹

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geliş Tarihi : 01/03/2022

Makale Kabul Tarihi : 23/03/2022

Anahtar Kelimeler:

Anayasa Değişikliği, Çocuk Hakları, Çocuk Hakları Alt Komisyonu, Siyasi Parti, TBMM

ÖZET

Önemi ve değeri her gün daha çok hissedilen çocuk hakları, niteliği itibarıyla yasama organının tasarrufları ile uygulama kabiliyeti bulmaktadır. Yasama organının toplumda daha geniş bir kabul alanına ihtiyaç duyan çocuk hakları ile ilgili yüksek farkındalığı kamuoyu farkındalığını da beraberinde getirmektedir. Yasama organının tasarruflarının şekillenmesinde ana unsur ise şüphesiz siyasi partilerdir. Siyasi partiler yasama organına verdikleri kanun teklifleri, genel görüşme önermeleri, meclis araştırma önermeleri, soru önermeleri, ihtisas komisyonu çalışmaları vasıtasıyla çocuk hakları ile farkındalığın artırılmasını ve daha güçlü bir koruma alanı oluşmasını sağlamaktadır. Çalışmada siyasi partilerin yukarıda zikredilen araçlar vasıtasıyla çocuk haklarının gelişmesindeki rolü ve önemi ele alınmıştır.

Political Parties' Work on Children's Rights Within The TBMM

ARTICLE INFORMATION

Submission Date : 01/03/2022

Accepted Date : 23/03/2022

Keywords: Constitutional Amendment, Children's Rights, Child Rights Subcommittee, Political Party, TBMM

ABSTRACT

Children's rights, which have increasingly gaining importance and value in today's world, finds an implementation basis through the legislative actions. The legislature's commitment to children's rights, which needs broader acceptance in society, increases public awareness. Political parties, without a doubt, have a significant influence on how the legislature acts. Political parties provide to raise awareness about children's rights and create a stronger protection area by means of law proposals, general discussion motions, parliamentary research motions, parliamentary questions, special commission works. In this study, the role and importance of political parties in the development of children's rights through the tools mentioned above are discussed.

1. Giriş

Hak temelli bir kavram olması sebebiyle çocuk haklarının hukuk, kamu yönetimi ve siyaset bilimi disiplinleri ile yakın ilişkisi söz konusudur. Önemi her geçen gün daha çok idrak edilen/edilmesi gereken çocuk haklarının bu multidisipliner niteliği, çok paydaşlı bir perspektifi gerekli kılmaktadır.

Çocuk ve çocuk hakları ile ilgili eserler incelendiğinde siyaset bilimi ve kamu yönetimi ile ilişkisinin sınırlı düzeyde çalışıldığı görülmektedir (Mamur Işıkçı, 2019). Bu eksikliğin farkındalığının temel hareket noktası olduğu bu çalışmada; demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan siyasi partilerin çocuk haklarının gelişimi ile ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) çatısı altında gerçekleştirdiği çalışmalar incelemiştir. Bu çerçevede çalışmada, TBMM bünyesinde ihtisas (daimi)

¹ Dr., Öğr. Gör., Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çan Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, fatih.guler@comu.edu.tr ORCID: 0000-0002-5365-5700.

komisyonu olarak Çocuk Hakları Komisyonu kurulmasına yönelik öneriler, Çocuk Hakları Bakanlığı kurulmasına yönelik öneriler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin idareyi denetleme araçlarının çocuk hakları ile ilgili kullanım alanları ve 2010 yılında gerçekleşen çocuk haklarının anayasal düzeyde kodifiye edilmesini sağlayan değişiklikler incelenmiştir.

2. Çocuk Hakları Komisyonu Kurulması

Bilindiği gibi yasama organları çalışmalarını daha sağlıklı bir şekilde yürütmek amacıyla komisyonlar kurmaktadır (Gözler, 2019). Yasama organlarının genel kurullarına gelecek olan kanun teklifleri ilk önce bu komisyonlara sevk edilmekte, teklifler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra bir rapor marifetiyle yasama organlarının genel kuruluna sunulmaktadır. Yasama organlarında hangi komisyonların kurulacağı, üye sayıları, görev ve yetkileri yasama organlarının yönetsel bağımsızlıklarının temel argümanı olan içtüzüklerinde belirlenir. İstisnai olarak anayasalar ve kanunlar marifetiyle de komisyon kurulabilir.

Yasama organları önem verdikleri konulara göre daimî komisyonlar kurmakta, bu komisyonlar kanun teklifleri ile ilgili görevlerinin dışında komisyonun görev alanına giren hususlarla ilgili inceleme, araştırma ve raporlama faaliyetleri yürütmektedir. Şüphesiz yasama organlarının bünyesinde kurulu bulunan komisyonların görev alanına giren hususlarla ilgili olarak gerek yasama organının gerekse de kamuoyunun farkındalığı daha yüksek seviyede olmaktadır.

2008 yılında Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu bünyesinde Çocuk Hakları İzleme Komitesi kurulmuştur (Kurt, 2016). Mevcut komitenin görevinin sadece izlemeyle sınırlı olması sebebiyle çocuk hakları ile ilgili farkındalığın daha yüksek olmasını sağlamak amacıyla TBMM çatısı altında Çocuk Hakları ile ilgili daimî bir komisyon oluşturulmasına ilişkin siyasi partilerin değişik zamanlarda önerileri olmuştur.

Tablo-1'de yer alan kanun teklifleri ilgili yasama dönemlerinin sona ermesi sebebiyle kadük olmuştur. Tablo-2'de yer alan kanun teklifleri ilgili komisyona sevk edilmiş olup görüşülmeyi beklemektedir. Tablo-1 ve Tablo-2 birlikte incelendiğinde TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin neredeyse tamamının "Çocuk Hakları Komisyonu Kurulmasına Dair Kanun veya İçtüzük Teklifi" verdiği görülmektedir. Burada dikkati çeken hususlardan bir tanesi TBMM'de çoğunluğu bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 17 milletvekili tarafından Çocuk Hakları Komisyonu Kurulmasına Dair Kanun Teklifi verilmesine rağmen komisyonun kurulamamış olmasıdır.

Her ne kadar ihtisas komisyonu olarak "Çocuk Hakları Komisyonu" kurulamamış olsa da bu teklifler hali hazırda kurulu bulunan "Çocuk Hakları Alt Komisyonu" kurulmasına zemin hazırlamıştır. İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun 21.07.2020 tarih ve 27 sayılı Birleşiminde Çocuk Hakları Alt Komisyonu kurulmasına karar verilmiştir. Çocuk Hakları Alt Komisyonu kurulmasına ilişkin teklifin gerekçesi incelendiğinde alt komisyonun kurulmasında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komisyonunun çocuklarla ilgili sistematik veri toplama mekanizmalarının olması gerekliliğine dair tavsiyesi ve Avrupa Birliği İlerleme Raporunda da çocuklara yönelik ulusal bir stratejinin olmayışına dair eksikliklere dikkat çekilmesinin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo-1: TBMM'ye 27. Yasama Dönemi Öncesinde Çocuk Hakları ile İlgili Komisyon Kurulmasına Yönelik Verilen Kanun Teklifleri

	Kanun Teklifi İmza Sahipleri	Siyasi Parti	Teklifin Başlığı	Tarih
1	Ruhsar DEMİREL	MHP	Çocuk Hakları İzleme Komisyonu Kanun Teklifi	2014
2	Elif Doğan TÜRKMEN ve 5 milletvekili	CHP	Çocuk Hakları İzleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi	2016
3	Elif Doğan TÜRKMEN	CHP	Çocuk Haklarının Uluslararası Sözleşmelere Uygunluğunu İzleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi	2016
4	Burcu KÖKSAL ve 3 milletvekili	CHP	Çocuk Hakları Komisyonu Adı ile Bir Komisyon Kurulmasına Dair Kanun Teklifi	2016
5	Deniz DEPBOYLU	MHP	Çocuk Hakları Koruma Komisyonu Kurulmasına İlişkin Kanun Teklifi	2016
6	Yılmaz TUNÇ ve 16 milletvekili	AK PARTİ	Çocuk Hakları Komisyonu Kurulmasına Dair Kanun Teklifi	2017
7	Ceyhun İRGİL	CHP	Çocuk Hakkı İzleme Komisyonu Kurulmasına Dair Kanun Teklifi	2017
8	Mahmut TANAL	CHP	İhtisas Komisyonu Niteliğinde Çocuk Hakları Komisyonu Kurulması Yönünde İçtüzük Değişikliği Teklifi	2017
9	Mahmut TANAL	CHP	Çocuk Hakları Komisyonu Kurulmasına Dair Kanun Teklifi	2018
10	Elif Doğan TÜRKMEN ve 8 milletvekili	CHP	Çocuk Hakları İzleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi	2018

Kaynak: www.tbmm.gov.tr

Alt komisyonlar nezdinde kuruldukları komisyonun yetki ve görev alanında faaliyet göstermek amacıyla, komisyonlardaki aynı temsil ilkesi ile oluşan komisyonlardır. Hangi koşullarda ve nasıl alt komisyon kurulacağına ve kurulan komisyonun görev ve yetkilerinin nasıl olacağına dair TBMM İç Tüzüğünde bir hüküm yer almamaktadır. Sadece meclis soruşturma komisyonlarının alt komisyon kurabileceği yer almaktadır. Bu çerçevede alt komisyon uygulaması parlamento hukukunun teamülleri çerçevesinde kurulmakta ve faaliyetlerine devam etmektedir.

Öte yandan alt komisyon teamülünün yazılı kurullara bağlanması gerekliliği (İyimaya, 2011:326), 2013 yılında TBMM Başkanı'nın girişimiyle parlamentoda temsil edilen siyasi partilerin eşit temsil esasına göre kurulan İç Tüzük Uzlaşma Komisyonu (TBMM, 2012) çalışmaları neticesinde oluşan taslak metninde açıkça hükme bağlanmasına rağmen (Aslan, 2014:482) bu metnin yürürlük kazanmaması sebebiyle alt komisyonların yasal dayanağı olduğu söylenemez. Bu hukuki eksikliklere rağmen Çocuk Hakları Alt Komisyonu özellikle kamuoyunun hassasiyet gösterdiği çocuk şiddeti olaylarında bizzat yerinde denetim faaliyetleri yürütmesinin çocuk hakları ile ilgili farkındalığı arttırdığı ifade edilmelidir (Gaziantep Valiliği, 2022). Çocuk Hakları Alt Komisyonu'nun kurulduğu tarihten itibaren özellikle çocuk işçiliği ve koruyucu aile ile ilgili konulara yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo-2: TBMM'ye 27. Yasama Döneminde Çocuk Hakları ile İlgili Komisyon Kurulmasına Yönelik Verilen Kanun Teklifleri

	Kanun Teklifi İmza Sahipleri	Siyasi Parti	Teklifin Başlığı	Tarih
1	Mustafa Sezgin TANRIKULU	CHP	Çocuk Hakları İzleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi	2018
2	Mustafa Sezgin TANRIKULU	CHP	Çocuk Haklarının Uluslararası Sözleşmelere Uygunluğunu İzleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi	2018
3	Mustafa Sezgin TANRIKULU	CHP	Çocuk Hakları İzleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi	2018
4	Mustafa Sezgin TANRIKULU	CHP	Çocuk Hakkı İzleme Komisyonu Kurulmasına Dair Kanun Teklifi	2018
5	Mahmut TANAL ve 1 milletvekili	CHP	Çocuk Hakları Komisyonu Kurulmasına Dair Kanun Teklifi	2018
6	Mahmut TANAL ve 1 milletvekili	CHP	İhtisas Komisyonu Niteliğinde Çocuk Hakları Komisyonu Kurulması Yönünde İçtüzük Değişikliği Teklifi	2018
7	Aydın ÖZER ve 1 milletvekili	CHP	Çocuk Hakkı İzleme Komisyonu Kurulmasına Dair Kanun Teklifi	2018
8	Erhan AKÇAY	MHP	Çocuk Hakları Koruma Komisyonu Kurulmasına İlişkin Kanun Teklifi	2018
9	Erhan AKÇAY	MHP	İhtisas Komisyonu Niteliğinde Çocuk Hakları Komisyonu Kurulması Yönünde İçtüzük Değişikliği Teklifi	2018
10	Filiz KERESTECİOĞLU DEMİR	HDP	Çocuk Hakları Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi	2019

Kaynak: www.tbmm.gov.tr

3. 2010 Anayasa Değişikliği

Çocuk hakları ile ilgili önemli bir gelişme ise 2010 Anayasa değişikliği ile getirilen düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler çocuk hakları ile ilgili doğrudan uygulama kabiliyeti oluşturan hükümler değildir. Fakat normlar hiyerarşisinde en üst basamakta olan Anayasa'da çocuk haklarına yer verilmesi; tali kurucu iktidarın konuya verdiği önemi göstermesi, çocuk hakları ile ilgili farkındalığı arttırması, anayasal bir ilke olarak mer'i mevzuata dahil olmasıyla mahkeme içtihatlarına dayanak teşkil etmesi açısından bu düzenlemenin yadsınamaz faydaları olduğunu söylemek gerekir.

5982 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu'nda çocuk hakları ile ilgili iki temel düzenleme bulunmaktadır. Birincisi Anayasa'nın eşitlik ilkesini düzenleyen 10. maddesine "Çocuklar, ... için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz." hükmünün eklenmesidir. Bu düzenleme ile, çocuklar için yapılan pozitif ayrımcılık niteliğindeki yasal düzenlemeler ve idari uygulamalar anayasal temele kavuşmuştur. İkincisi ise, Anayasa'nın ailenin korunmasını düzenleyen 41. maddesine "Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete

karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” hükmünün eklenmesi ve maddenin kenar başlığına “çocuk hakları” ibaresinin eklenmesidir. Özellikle anayasal düzeyde çocuk haklarının düzenlenmesi, çocuk haklarının farkındalığı ve gelişimi açısından yadsınamaz öneme haizdir.

Bilindiği üzere 2010 Anayasa değişikliği iki temel başlıktan oluşmaktadır. İlk başlık, yargı alanında öngörülen değişiklikler, ikinci başlık ise temel hak ve hürriyetlerle ilgili öngörülen düzenlemelerdir (Hakyemez, 2010). Adalet ve Kalkınma Partisi dışındaki siyasi partiler yargı alanında yapılan değişiklikler sebebiyle düzenlemeye gerek TBMM sürecinde gerekse de halkoylaması sürecinde destek vermemişlerdir. Muhalefet partilerinin milletvekillerinin Anayasa Komisyonu'na sundukları muhalefet şerhleri ve TBMM Genel Kurulu'ndaki konuşmaları incelendiğinde çocuk hakları da dahil olmak üzere temel hak ve hürriyetler ile ilgili düzenlemeleri faydalı gördükleri, fakat yargı alanındaki düzenlemelerle ilgili çekinceleri sebebiyle çocuk hakları ile ilgili düzenlemeye destek vermedikleri anlaşılmaktadır. Gerçekten de anayasa değişikliğinin TBMM Genel Kurulu oylama sonuçları incelendiğinde tüm maddelerle ilgili kabul ve red sayılarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir.

Çocuk hakları özelinde muhalefet partilerinin milletvekillerinin Anayasa Komisyonuna sundukları muhalefet şerhlerinde çocuk hakları ile ilgili özel bir muhalefetin olmadığı görülmektedir. CHP ve BDP, her ne kadar çocuk hakları ile ilgili maddelerinin içeriğinin iyileştirilmesine yönelik değişiklik teklifleri verseler de madde oylamasında red yönünde tutum almışlardır. MHP, diğer tüm maddelerdeki tutumuna benzer şekilde çocuk hakları ile ilgili düzenlemenin madde metninden çıkartılmasına yönelik değişiklik önergesi vermiştir. MHP bu dönemde, kamuoyunda “taş atan çocuklar” olarak bilinen, terör örgütlerince organize edilen yasa dışı toplantı ve gösteri yürüyüşleri esnasında kolluk kuvvetlerine taş atmak suretiyle zarar veren çocuklarla ilgili çekincelerini de ifade etmiştir.

2010 anayasa değişikliği ile getirilen diğer bir düzenleme ise idarenin işleyişi ile ilgili TBMM'ye bağlı Kamu Denetçiliği Kurumunun (Ombudsman) kurulmasıdır. İnsan hak ve hürriyetlerine yönelik ihlallerin önüne geçmek için oluşturulmuş olarak ombudsmanlık kurumunun bir türü olan Çocuk Ombudsmanlığı Kurumu (Mamur Işıkcı, 2018) ile ilgili parlamenter bir refleks olmadığı söylenebilir. Zira her ne kadar çocuk hakları ile ilgili ayrı bir perspektifi olsa da Kamu Denetçiliği Kurumunun çocuklarla ilgili uzman bir ombudsmanlık biçimi olarak düşünmek de mümkün değildir (Önen&Ergüzel 2021:59). Bunun yanında insan haklarını korumak ve geliştirmek, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması için çalışmak misyonuyla kurulan ve faaliyetlerine devam eden Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun çocuk hakları ile ilgili özel bir yapılanmaya gitmesine yönelik de ilgili parlamenter bir refleks olmadığı görülmektedir.

4. TBMM Denetim Araçları

Bilindiği üzere yasama organının idareyi denetlemesini sağlayan araçlar vardır. Bunlar soru, genel görüşme, meclis araştırması, meclis soruşturması ve gensorudur. Gensoru mekanizması 2017 anayasa değişikliği ile yürürlükten kaldırıldığından, meclis soruşturması ise cezai sorumluluk ile ilgili olduğundan, çocuk hakları ile ilgili olarak; soru, genel görüşme ve meclis araştırması araçları incelenmiştir.

1999-2021 yılları arasında toplam 220.831 adet soru önergesi verilmiş olup bunlardan 3309'u (%1,5) çocuk ve çocuk hakları ile ilgilidir. Tüm soru önergelerinin 134.070 adedi (%60) cevaplanmışken, çocuk ve çocuk hakları ile ilgili soru önergelerinin 1680 (%50) adedi cevaplanmıştır. Soru önergeleri özelinde çocuk ve çocuk hakları ile ilgili önergelerin görece düşük cevaplanma oranının çocuk ve çocuk hakları ile ilgili soru önergelerinin bir kısmının doğrudan devam etmekte olan soruşturma ve kovuşturmalara ilgili olmasından kaynaklı olduğu ifade edilmektedir. Niteliği gereği iktidar parti veya partileri tarafından soru önergesi verilmesi sınırlı bir uygulamadır. Çocuk ve çocuk hakları ile ilgili soru önergeleri incelendiğinde siyasi partilerin verdikleri soru önergesi sayıları

arasında belirgin bir farklılık olmadığı görülmemekle beraber, bazı milletvekillerinin çocuk ve çocuk hakları ile ilgili ayrı bir hassasiyetlerinin olduğu gözlemlenmiştir.

2003-2021 yılları arasında sadece biri çocuk hakları ile ilgili olan 243 adet genel görüşme önergesi verilmiş olup, çocuk ve çocuk hakları ile ilgili açılmış genel görüşme bulunmamaktadır. 1998-2018 yılları arasında sadece dokuz genel görüşme açıldığı dikkate alındığında, çocuk ve çocuk hakları ile ilgili genel görüşme açılmaması normal karşılanabilir.

2005-2021 yılları arasında toplam 13.387 adet meclis araştırma önergesi verilmiş olup 146 (%1,1) adet meclis araştırma komisyonu kurulmuştur. Bu önergelerden 558 adedi çocuk ve çocuk hakları ile ilgili olup bu önergelerin 8'i (%1,4) ile ilgili meclis araştırma komisyonu kurulmuştur. Çocuk ve çocuk hakları ile ilgili açılan araştırma komisyonlarının çocuk cinayetleri, istismar, kayıp çocuk, artan şiddet eğilimi, sokak çocukları gibi adli nitelikli konuların yanında üstün yetenekli çocukların keşfi, sanal dünyanın çocuklar üzerindeki etkisi gibi sosyal nitelikli konularla da ilgili olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki sayısal veriler bütüncül olarak incelendiğinde yasama organının idareyi denetlerken çocuk ve çocuk hakları ile ilgili ilave bir hassasiyet gösterdiğini ifade etmenin güç olduğu söylenebilir.

5. Çocuk Hakları Bakanlığı

Modern devlette kamu hizmetlerinin yürütülmesinin ana lokomotifi bakanlıklardır. Tarihsel süreç içerisinde ilk önce içişleri, dışişleri, maliye ve savunma gibi alanlar bakanlıklara dönüşmüşken, kamu hizmetlerinin çeşitlenmesi ile bakanlık sayıları her geçen gün artmıştır (Lamba, Aktel, Altan, & Kerman, 2014).

Türk siyasi hayatı açısından bakanlık sayısının arttırılması maalesef genellikle olumsuz algılanmıştır. Günümüzde uygulaması kalmayan devlet bakanlığı makamı başta olmak üzere yeni kurulan bakanlıklar ilgili alanda görülen kamu hizmetinin arttırılması amacına matuf olarak değil siyasi temsilcilere makam açma çabası olarak değerlendirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinde bu zamana kadar ortalama 17 bakanlık bulunurken, darbe ve seçim hükümetlerinde ortalama 21 bakanlık bulunması ve iktidarda kalış süresi azaldıkça bakanlık sayısının artması, iktidarda kalış süresi uzadıkça bakanlık sayısının görece olarak azalması gerçeği, bu olumsuz algının temel hareket noktaları olarak değerlendirilebilir (Şahin, 2015).

Çocuk hakları bakanlığı kurulmasına ilişkin TBMM'ye değişik zamanlarda verilen kanun teklifleri bulunmaktadır. Gerçekten de çocuk hakları ile ilgili bakanlığın kurulmasının çocuk hakları ile ilgili farkındalığın artmasına ciddi bir katkısı olacaktır. Fakat yukarıda zikredilen bakanlık sayısının arttırılmamasına yönelik eğilim çocuk haklarına özgülenmiş bir bakanlığın kurulmasının önüne geçmektedir.

6. Sonuç

Hukuk kuralları bireylerin ve özellikle çocukların yüksek menfaatlerinin korunması açısından modern anlamdaki en etkili araçtır. En az hukuk kuralları kadar önemli olan diğer bir husus ise hukuk kurallarının etkin ve verimli bir şekilde uygulayıcılar tarafından hayata geçirilmesidir. Her iki başlıkta da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve yasama organı içerisindeki süreçlerin lokomotifi olan siyasi partilere önemli görevler düşmektedir.

Özellikle 2010 anayasa değişikliği ile çocuk hakları ile ilgili hususların anayasal düzeyde kodifiye edilmesi oldukça önemli ve değerlidir. Gerek yasama tasarrufları gerekse de idari/yargısal pratikler açısından hukuki mesnet teşkil eden bu anayasal hükümler çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi açısından önemli bir aşamadır.

Çocuk hakları ile ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında yapılan çalışmalar incelendiğinde en göze çarpan husus, çocuk hakları ile ilgili konuların güncel siyasi konuların

gölgesinde tartışıldığının ve bunun konunun özüne yaklaşmak konusunda önemli bir engel teşkil ettiğidir. Özellikle kayıp çocuklar ve istismar konularında meclis araştırma komisyonu kurulması ve işleyişi ile ilgili partiler üstü tutum gösterilmesi, süreç içinde çocuk haklarının geneline teşmil etmesi açısından oldukça faydalı olacaktır.

Yürütmenin eylem ve işlemleri ile ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin denetim araçlardan genel görüşme ve yazılı soru önergesi araçlarının çocuk hakları ile ilgili etkili kullanıldığını söylemek güçtür. Meclis araştırması ve meclis araştırma komisyonunun süreçlerinin ise çocuk haklarının niteliği açısından daha uygun olmakla birlikte zamana yaygın ve güncel siyasi konuların etkisinden görece daha az etkilenen yapısı sebebiyle tercih edilmesinin amaca uygun olduğu söylenebilir.

Bakanlık sayılarında genel bir artış olmadan sadece çocuk hakları bakanlığı kurulmasının zor olacağı düşünülse de hali hazırda alt komisyon olarak faaliyet gösteren çocuk hakları alt komisyonunun ihtisas komisyonuna dönüşmesi daha kolay ve uygulanabilir bir yol olarak görülmektedir. Bu zamana kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan kanun tekliflerinin Çocuk Hakları Alt Komisyonu kurulmasında önemli bir katkı sağladığı gerçeği karşısında, Çocuk Hakları Komisyonu kurulması yönündeki parlamenter refleksin devamlılığının sağlanması hem kamuoyu hem de yasama farkındalığı açısından oldukça önemlidir.

Kaynakça

- Aslan, V. (2014). TBMM Yeni içtüzük taslağında getirilen başlıca kurumsal yenilikler. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 72, 471-486.
- Gaziantep Valiliği (2022). TBMM Çocuk Hakları Komisyonu İlimizi Ziyaret Etti. (Erişim adresi: <http://www.gaziantep.gov.tr/tbmm-cocuk-haklari-komisyonu-ilimizi-ziyaret-etti>, Erişim tarihi:25.02.2022)
- Gözler, K. (2019). *Türk Anayasa Hukuku* (3. Baskı). Bursa: Ekin.
- Hakyemez, Y. Ş. (2010). 2010 Anayasa Değişiklikleri ve Demokratik Hukuk Devleti. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(2), 387-406.
- İyimaya, A. (2011). Siyaset kurumunun ortak günahı yasama reformu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*,(93), 283-339.
- Kurt, S. L. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*,(26), 99-127.
- Lamba, M., Aktel, M., Altan, Y., & Kerman, U. (2014). Türkiye’de Bakanlık tipi örgütlenme: Tarihsel ve Yasal süreç. *Yönetim ve Ekonomi*, (21), 173-189.
- Mamur Işıklı, Y. (2019). Kamu Yönetimi ve Çocuk Hakları İlişkisi Üzerine Yapılmış Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(8), 119-130.
- Mamur Işıklı, Y., & İnce, D. (2018). Çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesinde örnek bir model: norveç çocuk ombudsmanı. *Ankara Barosu Dergisi*, 2018/4, 51-74.
- Önen, M., & Ergüzel, E. (2021). İskandinavya çocuk ombudsmanlığı sistemi ve türkiye’ye uygulanabilirliği. *Ombudsman Akademik Dergisi*, 7(14), 33-65.
- Şahin, S. Z. (2015). *Türkiye’de Hükümetlerin Kurdukları Bakanlıkların Genel Dinamikleri Araştırması*.
- TBMM. (2012). TBMM İçtüzük Uzlaşma Komisyonu üyeleri belli oldu. adresinden alındı (Erişim adresi: https://meclishaber.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=123670, Erişim tarihi:25.02.2022)

Extended Abstract

Since it is a rights-based concept, children's rights are closely related to the disciplines of law, public administration and political science. Children's rights, which have increasingly gaining importance and value in today's world, finds an implementation basis through the legislative actions. The legislature's commitment to children's rights, which needs broader acceptance in society, increases public awareness. Political parties, without a doubt, have a significant influence on how the legislature acts. Political parties are an indispensable element of democracy and have an undeniable importance with their main goal of "governing the state". Political parties provide to raise awareness about children's rights and create a stronger protection area by means of law proposals, general debate, parliamentary inquiry, parliamentary questions, special commission studies. In this study, the proposals made to Turkish Grand National Assembly (TGNA) for the establishment of a Child Rights Commission as a special commission and the establishment of the Ministry of Children's Rights, the children's-rights-related supervising tools of Turkish Grand National Assembly, and the 2010 constitutional amendment regarding children's rights, are examined.

In 2008, the Child Rights Monitoring Committee was established under the Health, Family, Labor and Social Affairs Committee of the Turkish Grand National Assembly. However, committee's task was limited to monitoring only. Political parties thus made suggestions at different times to establish a permanent special commission on Children's Rights under the roof of the Turkish Grand National Assembly in order to raise awareness about children's rights. Although the "Children's Rights Commission" could not be established as a specialized commission, these proposals paved the way for the establishment of the "Child Rights Subcommittee".

In 2010, a constitutional amendment was made in Turkey. Although the regulations made are not directly related to the implementation of children's rights, the statement of children's rights has been included in the constitution, showing the importance to the subject by constitutional power. In addition, it is one of the undeniable benefits of the regulation that it raises awareness about children's rights, and that it is included in the current legislation as a constitutional principle and forms a basis for courts.

When examined the supervision of Turkish Grand National Assembly on the administration in terms of children's rights, it was seen that the motions submitted to the TGNA regarding children and children's rights had a relatively low response rate. This may be due to the fact that many of the questions on children and children's rights are related to incomplete investigations and prosecutions. Only nine general debates were opened between 1998 and 2018, and none of them was on children and children's rights. Investigation commissions established on children and children's rights have been concerned with social issues such as the detection of gifted children and the effect of technological devices on children, as well as forensic issues such as child murders, abuse, missing children, increasing trend of violence, street children. It is difficult to say that the Turkish Grand National Assembly has shown an additional sensitivity regarding children and children's rights while supervising the administration.

Proposals submitted to the TGNA for the establishment of the Ministry of Children's Rights at different times. Indeed, the establishment of the ministry of children's rights would make a significant contribution to increasing awareness about children's rights. However, the tendency not to increase the number of ministries prevented the establishment of a ministry dedicated to children's rights.

As a result, when the efforts on children's rights under the roof of the Turkish Grand National Assembly are examined, the point is that the issues related to children's rights were overshadowed by major political agenda. It would be very beneficial to extend the supra-partisan attitude towards the establishment and functioning of the parliamentary investigation commissions to realize the children's rights in all aspects.